

10.Sınıf Tarih Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiyesi Konu Anlatımı

Türklerden Önce Anadolu'nun Durumu ve İlk Türk Akınları

- Anadolu, Bizans-Sasani savaşların nedeniyle harap bir halde idi.
- Nüfus büyük ölçüde azalmış, halk şehirlere göç etmiştir.
- O dönem Anadolu'da, Rumlar başta olmak üzere Ermeniler ve Süryaniler yaşamakta idi.
- Doğu Anadolu'da Bizans devletine bağlı olacak şekilde Ermeni ve Gürcü Prenslikleri kurulmuştu.

Anadolu'ya İlk Türk Akınları:

- Anadolu'ya ilk Türk akını, Kafkaslar üzerinden Basık ve Kursık adlı iki Hun Başbuğu Avrupa Hunları (Batı Hunları) tarafından yapılmıştır. (398)
- Anadolu'ya ikinci akın, Hükümdar Balak öncülüğünde Sabar (Sabir,Sibir) Türkleri tarafından gerçekleştirilmiştir.(516)
- Üçüncü ve ilk Müslüman-Türk akını, Abbasi Devleti'nin Müslüman Türk komutanları tarafından gerçekleştirilmiştir.
- Anadolu'ya dördüncü akın, Çağrı Bey ile Büyük Selçuklu (1015-1021) devleti tarafından gerçekleştirmiştir.

Malazgirt Savaşı (26 Ağustos 1071):

- Anadolu'nun kapıları Türklere açıldı.
- Anadolu'da Türk beyliklerinin, Anadolu Selçuklularının ve Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna zemin hazırlandı.
- Arap-İslam dünyası üzerindeki Bizans baskısı da ortadan kalktı.
- Haçlı Seferleri'nin başlamasına neden oldu.

Anadolu'da Kurulan İlk Türk Beylikleri

DANIŞMENTLİLER (1080-1178)

- Danişmentoğlu Ahmet Gazi tarafından merkezi Sivas olmak üzere Orta Anadolu'da kurulmuştur.
- Bizanslılarla, Haçlılarla ve Ermenilerle savaşmışlar.
- Daha sonra Sivas, Malatya ve Kayseri kollarına ayrılmışlardır.
- II. Kılıç Arslan Danişmentlilere son vermiştir.

SALTUKLULAR (1072-1202)

- Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'da kurulan ilk Türk Beyliğidir.
- Emir Kasım Saltık tarafından kurulmuştur.
- Merkezleri Erzurum'dur.
- Gürcülerle savaşmışlardır.
- Rükneddin Süleyman Şah beyliğe son vermiştir.

MENGÜCEKLER (1072-1228)

- Türkiye Selçuklularına bağlanan son Türk Beyliğidir.
- Mengücek Gazi tarafından Erzincan, Kemah ve Divriği yörelerinde kurulmuştur.
- Türk-İslam kültür ve sanatının gelişmesine önemli katkı sağlamışlardır.
- Gürcülere ve Rumlara karşı savaşlar yapmışlardır.
- Daha sonra Erzincan ve Divriği olmak üzere 2 kola ayrılmışlardır.
- I. Aleaddin Keykubat 1228'de Beyliğe son vermiştir.

ARTUKLAR (1072-1202)

- Artuk Beyin oğulları Sökmen ve İl Gazi tarafından Güneydoğu Anadolu'da kurulmuştur.
- Diyarbakır, Mardin ve Harput Artukluları olmak üzere 3 kol halinde yaşamışlardır.
- Malabadi Köprüsü, Mardin Hatuniye Medresesi, Mardin Ulu Cami, Diyarbakır Artuklu Sarayı, Semanın, Şehidiye Medreseleri gibi eserler bırakmışlardır.

ÇAKA BEYLİĞİ (1081-1093)

- İlk Türk denizcisi Çaka Bey tarafından İzmir'de kurulmuştur.
- Midilli, Sakız, Sisam ve Rodos adalarını almak için Bizans ve Haçlılara karşı başarılı deniz savaşları yapmıştır.
- Çaka Bey'in ölümü üzerine İzmir'i ele geçiren Bizanslılar bu beyliğe son vermişlerdir.

DİĞER TÜRK BEYLİKLERİ

Sökmenliler - Sökmen Bey - Van-Ahlat

İnaloğulları - Sadr Bey - Diyarbakır

Çubukoğulları - Çubuk Bey - Harput

Dilmaçoğulları - Mehmet Bey - Bitlis

İnançoğulları - Mehmet Bey - Denizli-Ladik

Tanrıvermişoğulları - Tanrıvermiş - Efes ve yöresi

Türkiye Selçuklu Devleti

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ

- Süleyman Şah tarafından başkent İznik olmak üzere kurulmuştur.
- Süleyman Şahın ölümünün ardından Selçuklu tahtına I. Kılıçaslan geçmiştir.
- I. Kılıçaslan döneminden başkent İznik'ten Konya'ya taşınmıştır.
- II. Kılıçaslan döneminde Miryakefalon Savaşı (1176) yapılmış olup Bizanslıları ağır bir yenilgiye uğratmıştır.
- Bu zafer ile Bizanslıların, Türkleri Anadolu'dan atma umutları son bulmuştur.

I. Gıyaseddin Keyhüsrev Döneminde;

- Trabzon İmparatorluğu'ndan Samsun yörelerini alarak Karadeniz ticaretini güvence altına almıştır,
- İznik Rum İmparatorluğu'ndan Antalya'yı almış ve denizciliğe yönelmiş,
- Venediklilerle ilk uluslar arası ticaret antlaşmasını imzalamıştır.

I. Alaeddin Keykubat Döneminde;

- Anadolu Selçukluları'nın her bakımdan en parlak dönemi olmuştur.
- Bugünkü Alanya'yı (Kalonoros - Alaiye) fethetmiş, tersane yaptırarak denizciliğe önem vermiştir.
- Kırım'daki "Suğdak"ı ele geçirerek İpek Yolu'nun Karadeniz'e açılan önemli kapısına sahip olmuş, Kıpçak Beylerini ve Rus Knezlerini egemenliği altına almıştır.
- Yassı Çemen Savaşı (1230)

Anadolu'da Devletleşme Süreci

ANADOLU'DA DEVLETLEŞME SÜRECİ

BOY BİRLİĞİNDEN DEVLETLEŞMEYE

- Türk toplumunun temelinde OGUŞ (Aile) adı verilen çekirdek aile vardır.
- Oguşların birleşmesi ile URUG (Sülale),
- Urugların birleşmesi ile BOY (Soy),

- Boyların birleşmesi ile BODUN (Millet),
- Bodunların birleşmesi ile İL (Devlet) ortaya çıkar.

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİNDEKİ DİVANLAR

- DİVAN-I SALTANAT: Büyük Selçuklular da, Vezir-i Azam'ın başkanlığında toplanan divana "Divan-ı Saltanat (Büyük Divan)" denirdi. Divan-ı Saltanat'a bağlı olarak görev yapan divanlar da bulunmaktaydı.
- DİVAN-I İSTİFA: Maliye işlerine bakardı. Başkanına müstevfi denirdi.
- DİVAN-I TUĞRA (DİVAN-I İNŞA): Devletin iç ve dış yazışmalarını yürüten divandır. Ferman ve beratlarla hükümdarın tuğrasını çekerdi. Başkanına Tuğrai denirdi.
- DİVAN-I ARZ: Askerlik işlerine bakan divandır.
- DİVAN-I İŞRAF: Mali ve İdari işleri teftiş eden divandır. Başkanına müşrif denirdi.
- DİVAN-I MEZALİM: Hükümdarın başkanlık ettiği yüksek örfi mahkemedir.
- NİYANET-İ SALTANAT: Hükümdar yokken onun yerine vekâlet eden Divandır. Başkanına Naip denirdi.

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİNİN ORDU TEŞKİLATI

- HASSA ASKERLERİ: Doğrudan sultana bağlı özel birliklerdir. Her an savaşa hazır, iyi eğitilmiş askerlerden oluşan bu birlikler hizmetleri karşılığında devlet hazinesinden maaş alırlardı.
- İKTA ASKERLERİ: Devlet adamları ve askerlerin kendilerine ikta olarak verilen topraklardan elde ettikleri gelirle besledikleri askerlerdir.
- TÜRKMENLER: Başlangıçta Selçuklu ordusunun asıl unsurları iken daha sonra sınırlara yerleştirilen, (UÇ BEYLİĞİ) savaş zamanlarında orduya katılan boy askerleri (ALPLER)
- EYALET ASKERLERİ: Melik ve eyalet valilerinin kontrolündeki askerlerdir.
- YARDIMCI KUVVETLER: Selçuklulara bağlı devlet ve beyliklerin savaş zamanında gönderdiği birlikler.

Haçlı Seferleri ve Sonuçları

HAÇLI SEFERLERİNİN SEBEPLERİ

EKONOMİK SEBEPLER

- Avrupa'nın Doğu'nun zenginliklerine ulaşmak istemesi.
- Ticaret yollarının kontrolünün Türklerin elinde olması.
- Derebeylerin daha fazla toprak ve zenginlik kazanarak güçlenmek istemesi.

DİNİ SEBEPLER

- Müslümanların elindeki kutsal toprakları (Kudüs ve çevresi) almak istemeleri.
- Papa ve kilisenin seferlere katılanlar için zafer ve cennet vaat etmesi.
- Katolik Papa'nın Ortodoks kilisesini kontrolü altına almak istemesi.
- Kulini tarikatının çalışmaları.

SİYASİ SEBEPLER

- Zor durumda kalan Bizans'ın Avrupa'dan yardım istemesi.
- Türklerin Anadolu, Suriye, Filistin ve Mısır'ı alarak Avrupa'yı tehdit eder duruma gelmesi.

HAÇLI SEFERLERİNİN TÜRK-İSLAM DÜNYASI AÇISINDAN SONUÇLARI

- Türklerin batıya ilerleyişi bir süre durmuştur, Batı Anadolu geçici bir süre kaybedilmiştir.
- Türkler, (Anadolu Selçukluları, Danişment ve Artuk Beylikleri, Musul Atabeyliği, Eyyübiler ve Memlükler) Müslümanlığı haçlılara karşı başarı ile savunmuşlar, Müslümanlığın Arap Yarımadası'na çekilişini önlemişlerdir. Bu da Türklerin, İslam dünyasındaki saygınlıklarını arttırmıştır.
- Anadolu, Suriye ve Filistin harap hale gelmiş, birçok insan ölmüştür.

HAÇLI SEFERLERİNİN AVRUPA VE DÜNYA TARİHİ AÇISINDAN SONUÇLARI

DİNİ SONUÇLARI

- Kilise ve din adamlarına duyulan güven azaldı.
- Skolâstik düşünce zayıfladı. Bu ilerde Rönesans ve Reform'a zemin hazırladı.
- Katolik-Ortodoks çatışması iyice şiddetlendi.

SİYASİ VE SOSYAL SONUÇLARI

- Bizans bir süre için de olsa nefes aldı. Batı Anadolu'daki topraklarını geri aldı.
- İznik ve Trabzon Rum İmparatorlukları ortaya çıktı.
- Seferlere katılan derebeyleri ya hayatlarını, ya da servetlerini kaybetti. Böylece Feodalite zayıflamaya başladı.

EKONOMİK SONUÇLARI

- Akdeniz ticareti canlandı.
- Bu ticareti üstlenen İtalyan şehir devletleri (Venedik, Ceneviz, Floransa v.b.) zenginleşti ve güçlendi.

TEKNİK SONUÇLARI

- Avrupalılar Müslümanlardan KAĞIT VE MATBAAYI öğrendi. Bu ilerde Rönesans ve Reform'a zemin hazırladı.
- Avrupalılar Müslümanlardan BARUTU öğrendiler. Bu ilerde top teknolojisi ile birleşerek Feodalite'nin çözümlüşüne zemin hazırladı.
- Avrupalılar Müslümanlardan PUSULAYI öğrendiler. Bu ilerde Coğrafi Keşiflere zemin hazırladı.

Anadolu'da Moğol Tehlikesi

- Alaeddin Keykubat kendi döneminde Moğolların Anadolu'ya girişlerini önlemiştir.
- Moğol (İlhanlı) baskısı üzerine Anadolu'ya gelen Türkmenler ekonomik sıkıntıya düşmüşlerdi.
- Türkmen Şeyhlerinden Baba İshak Güneydoğu Anadolu'da isyan çıkarmış, isyan güçlkle bastırılabilmiştir.

KÖSEDAĞ SAVAŞI (1243): Moğolların (İlhanlıların) komutanı Baycu Noyan, Erzurum'u alarak Sivas yakınlarına kadar gelmiştir. Köseadağ'da Selçuklu ordusu yenilmiştir.

- Türkiye Selçukluları, vergi vermeyi kabul ederek Moğolların egemenliği altına girmiştir.
- Anadolu'da güvenlik ve huzur bozulmuş, ticari canlılık azalmıştır.
- Anadolu Türk Beyleri'nin bağımsız hareketleri nedeniyle "Anadolu Türk Birliği" bozulmuştur.
- Türkiye (Anadolu) Selçuklu Devleti 1308'de yıkılmıştır.